

KARAÇAY – BALKAR EDEBİYATINDAN KAZİM MEÇİ'NİN ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Kazim Meçi's Works Examples From Karaçay-Balkar Literature

Vedat BALKAN*

Öz: Karaçay-Balkarlılar, Kuzey Kafkasya ve Türkiye'nin değişik illerinde yaşayan eski bir Kafkasya kabilesidir. Karaçay-Balkar dili Kıpçak lehçesi özelliği taşıyan bir dildir. Araştırmacılar tarafından dil, kültür ve folklor konularında araştırmalar yapılmış ancak şair ve yazarlar ile edebî ürünler üzerinde fazla durulmamıştır. Çalışmamızda 1859-1945 yılları arasında Kuzey Kafkasya'da yaşayan Balkar Edebiyatı'nın ünlü şairi Kâzım Meçi'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri üzerinde durarak, eserlerinden örnekler verdik. Kâzım Meçi,1859 yılında Balkar'ın eski köylerinden olan Şıkı'da doğmuştur.1945 yılında Kazakistan'da sürgünde vefat etmiştir. Kâzım, bütün manzumelerini Arap harfleriyle yazmıştır. Tahir ile Zühre manzumesinde Arap, Fars ve Türk nazımlarında geçen gazel, kaside ve mesnevî şekillerini ilk defa Balkar nazımlarında işlemiş ve yine Balkar dilinde ilk defa beyitle şiirler yazmıştır.

Anahtar kelimeler: Karaçay , Balkar, Kazim Meçi.

Abstract: Karaçay-Balkars are an ancient tribe that live in different cities of Turkey and North Caucasia. Karaçay-Balkar language is a literary language that is a characteristic of Kıpçak dialect. Some of Language searchers searched on Balkar language, culture and folklore, but Balkar poets, editors and Balkar literary works were not studied enough. In our study, after we had studied on Karaçay-Balkars history, folklore, literary works, language and culture, we studied on the literary life and works of famous Balkar poet Kâzım Meçi, who lived during 1859-1945 in Caucasia, we also gave examples same of his literary works. Kâzım Meçi was born in an old village of Balkar, Şıkı in 1859. He died when he was in exile in Kazakhstan country in 1945. Kâzım wrote all his writings in Arabic alphabet. In "Tahir and Zühre" he used gazel, kasîde and mesnevî for the first time in Balkar literature as in the Arabic, Fars and Turkish works; more over he first wrote coupletes in his poems in Balkar language.

Keywords: Karaçay, Balkar, Kazim Meçiev

Makale Gönderim:
11.10.2015
Kabul Tarihi:
06.12.2015

* Afyon Kocatepe Üniversitesi Rektörlük Türk Dili Okutmanı, vbalkan@aku.edu.tr

KÂZİM MEÇİ (1859-1945)

Kâzim Meçi, Balkar'ın eski köylerinden biri olan Şıkı'da 1859 yılında doğmuştur

Balkar Edebiyatının kurallarını koyan büyük şair Kâzim, şiir yazmaya medresede okurken başlar. Ona güç veren ve ilham aldığı üç kaynak önemlidir. Onların birincisi, atalardan intikal ederek gelen halkın zengin folklorudur. İkinci kaynak, şark milletlerinin klasik şiirleridir. Kâzim, eski Tacik, Özbek, Fars, Arap edebiyatlarıyla dost olup, onları hayatı boyunca okumayı devam ettirmiştir. Kâzim o kaynakların şiir kültürlerini kendi şiirlerine iyice sindirmiştir. Böylece halkın yaşantısını doğru olarak yansıtmaya imkânını bulmuştur. Kâzim'in üçüncü ve en önemli kaynağı, kendisinin çok iyi tanıdığı halkının yaşayışıdır. "Onun hayatında gördüğü, bildiği o kadar çok şey vardır ki halkının sıkıntıları karşısında sessiz kalamamıştır. Gördüğünü gördüğü gibi yazarak, haksızlıklar dünyasının gerçek yüzünü sergileyerek, sadece gerçekleri yazmış, gerçekleri söylemiştir".

Kâzim, 85 yaşında iken Sovyet yönetimi tarafından 2 Kasım 1943 yılında başlatılan Kuzey Kafkasya'daki Müslüman halkın Sibiryaya, Kazakistan ve Özbekistan'a topyekûn sürgünlerine şahit olur. Kendisi de Balkar halkı ile 8 Mart 1944 yılında Kazakistan'a sürgüne gönderilir.

Kâzim Meçi,14.03.1945 yılında Kazakistan'da Taldı-Kurgan denilen yerde sürgünde ölmüştür. Onun manzumeleri 1959 yılında Balkar dilinde, 1962 yılında Rusça ve diğer dillere çevrilerek basılmıştır.

Kuzey Kafkasya'da Kabartı-Balkar Cumhuriyetinde iki ayrı yerde heykeli dikilmiştir. Balkar ders kitaplarının baş sayfalarında Kâzim'in şu dörtlüğü yer almaktadır.

Osuyatım har kardaşha
Zamanı jiberme boşha.
Bilim- dünyanı jarığı
Kerekdi ol kartha, jaşha .

Kâzim Meçi şiirlerinde haksızlıkları, eşitsizlikleri dile getirir, şiirlerinde kadınların iç dünyalarını da sergilemeye çalışır. Ümitlerini, dileklerini görür ve onları yansıtmaya çalışır. Onların sevgilerini, nasip için çalışmalarını, doğruluklarını işlerindeki başarılarını büyük hürmet duyarak anlatır.

Bu temada, 1898 yılında "Tarıgıv" isimli şiirini yazar. Şair devamlı güçsüzlerin tarafındadır. Sevgi konusunda yazdığı en önemli manzumelerinden birisi de "Buzjigit" isimli manzumesidir. Bu şiirini ikinci kere hacca gidip geldikten sonra 1910 yılında başlar ve 1917 yılında bitirir.

Şair, diğer ülkeleri de gezerek oralardaki insanların yaşantısı ile kendi halkının yaşantısını kıyaslama imkânı bulur. Böylece Balkar halkının ezildiğini görerek şiirlerinde bu konuları işler.

Kâzım, her konuda şiirler yazmıştır. İslâm dininin tüm gereklerini şiir yoluyla halkın anlayabileceği şekilde anlatmaya çalışmıştır. Abdest aldığı güğümünden yağır eşeğine kadar gördüğü her şey hakkında şiir yazmıştır. Düşüncelerini serbestçe ifade edemediği dönemlerde benzetmelerle, manzum hikâyelerle ortaya koymaya çalışmıştır. Karaçay-Balkar halkına bir önder olmuş, Balkar edebiyatının kurallarını koyarak kendinden sonrakilere örnek teşkil etmiştir. Ancak insan sevgisi, tanrı sevgisi, vatan sevgisi ve halkına olan sevgisi üzerinde özellikle durmuştur“. Tahir ile Zühre”, “Buzjigit” manzumelerinde sevginin güzelliğini, soyluluğunu görmek mümkündür.

Bazen birbirlerini sevenlerin ocak dumanları birbiriyle karıştıkları halde kavuşamadıkları ve birbirlerinden Çegem ile Bağdat arası kadar uzak olduklarını şu dizeleriyle anlatıyor.

Komşubuz, ojak tütünün,
Dayım körünüp turadı.
Alay sanga uzak jolum
Çegem'den Bağdat'haçadı .

Şiirlerini sevgi üzerine yazan Kazım XX. yüzyılın başlarında kaygılıdır. Sevenleri ayırmanın Allah'ın buyruğuna ters düştüğünü anlatır.

Allah bizge süymeklik jazdı,
Adamla sıyırdıla anı.
Kökde Allah'dan küçlümüd,
Jerdegi adamnı aythanı .

Bu dizelerde sevginin yüceliğinin Allah tarafından korunacağı anlatılıyor. Sevenleri ayırmanın Allah'ın işine karışmak olduğu ifade ediliyor. Kâzım, bu dönemde zengin-fakir ayırımına karşı çıkarak sevenleri kavuşturmanın yüceliğini vurguluyor. Ana ve babalara bu konuda öğütler veriyor.

Süygenimden ayırdıla,
Jüregime kirdi kama.
Adamla kaygırmaydıla,
Kayalaga tarıgama .

Edep, güzel ahlak gibi özellikler insan olmanın temelidir. İmanlı insan aynı zamanda halkın da vekili ve dayanağıdır. Nerede yaşarsa yaşasın, ismi ve soyu iyilikle anılır.

Kâzım, iyi sözün gücünün büyük olduğunu, yiğitliğin de kama kadar keskin olduğunu, iyi sözün halkın gücü olduğunu belirterek “ iyi söz zulme kefen biçer” ifadesini kullanıyor. Ona göre iyi söz gerçek sözdür. Onu durduracak güç yoktur. Anadolu sahasında yetişen diğer Türk şâirleri gibi Kâzım de sözün önemi üzerinde durur.

Aşağıda Kazım'ın “İgi Söz” ve “Nasihatla” isimli şiirlerini Balkarcası yanında Türkiye Türkçesiyle verdik. Balkar dilinde c>j değişmesi görülür.

TÜRKİYE TÜRKÇESİ

İĞİ SÖZ

İgi söznü bıçak kesmez,
İgi söznü boran eltmez,
İgi söz otda da küymez,
İgi sözge бага jetmez.

İgi sözsüz yaşav nedi?
Tuzsuz hantha teppe-tengdi!
İgi söznü aythan - erdi!
Akıllı jüregi kengdi.

İgi söz - halknı küçüdü,
Zulmuga kebin biçedi.
Ol igileni işidi,
Osallaga kamicidi.

İgi söz korkgannı bilmeyd,
Bayga mujuraça tiyed,
Jarlı üyge ökülça kired,
Kıynlığa ol ong bered.

Ok jerine jetip suvuyd,
Suv da bir zamanda kuruyd,
İgi söz suvumaz, kurumaz,
Anı kişi tutup tıymaz.
İgi söz jomakdı, jırdı,
Sözü brnı - küçü bardı!
İgi sözsüz dünya tardı,
Jürek, jol da karangıdı.

İgi söz - köz jarıngıdı,
Ahlunga aytırıngıdı,
Jılı otdu ot jagangda,
Ol koruvlayd düşmanıngdan.

Toyung, kuvançing - igi söz,
Künde jubançing - igi söz,
Künde tıyançım - igi söz,
Kamang, kılçing - igi söz.

İYİ SÖZ

İyi sözü bıçak kesmez
İyi sözü boran götürmez,
İyi söz ateşte de yanmaz,
İyi söze paha yetmez.

İyi sözsüz hayat nedir?
Tuzsuz yemeğe denktir!
İyi sözü söyleyen erdir,
Akıllı yüreği geniştir.

İyi söz - halkın gücüdür,
Zulme kefen biçer,
O iyilerin işidir,
Kötülere kamçıdır.

İyi söz korkmayı bilmez,
Zengine sopa gibi değer,
Fakir eve vekil gibi girer,
Çalışana o güç verir.

Kurşun yerine ulaşınca soğur,
Su da bir zamanda kurur,
İyi söz soğumaz, kurumaz,
Onu kimse tutup durduramaz
İyi söz masaldır, türküdür,
Sözü olanın - gücü vardır!
İyi sözsüz dünya dardır,
Yürek, yol da karanlıktır.

İyi söz - göz ışığıdır,
Arkadaşlarına sözündür,
Sıcak ateştir ocağında,
O koruyor düşmanından.

Düğünün, sevincin -iyi söz,
Her gün eğlencen - iyi söz,
Her gün dayanağın - iyi söz
Kaman, kılıcın - iyi söz.

İgi söz - jol nöger bolad,
Kıyn kün birgenge barad,
Biz ölse - iği söz kalad,
Ol sav kalganlaga jarayd.

Kâzım sözün bermez sizge,
Zulmunu süygen betsizge!
Meni sözüm - nögerd tüzge,
Tıyanç fakırğa, öksüzge.

NASİHATLA

Baytal ahşı tayı bla,
Keçe ahşı ayı bla,
Cıl - kuvatlı jayı bla.

At tanılır jürüşünden,
İgi honşu- ülüşünden,
El biyi da - har işinden.

Halk tanılır ahşısından,
Jer - gelevden alısından,
Kol usdası - halısından.

Ögüz sıylı boynu bla
Ana sıylı koynu bla,
Ata sıylı çaşı bla.

İynek sütü- tili bla,
Kızını nürü- künü bla
Koynu kuması - cünü bla.

Çalgı çallık - kalagından,
Konak allık - kabagından,
Üy bolallık - turganından.

Cez, altın bolmaz,
Altın caphanlıkga.
Köz maldan toymaz,
Artık taphanlıkga.
Caş barmaz kartla
Izlagan ızını.
El da tıyalmaz
Terilgen kızını.

İyi söz - yol arkadaşı oluyor,
Zor gününde yanında gidiyor,
Biz ölürsük - iyi söz kalıyor,
O sağ kalanlara yarıyor.

Kazım sözünü vermez size,
Zulmü seven yüzüze!
Sözüm-arkadaştır doğruya,
Dayanaktır fakire, öksüze.

NASİHATLER

Kısrak iyi tayı ile,
Gece iyi ayı ile,
Yıl kuvvetli yazı ile.

At tanınır yürüyüşünden,
İyi komşu- göz hakkı verişinden,
Köy beyi de- her işinden.

Halk tanınır iyisinden,
Yer - otların çıkışından,
El ustası- halinden.

Öküz soylu boynu ile,
Ana soylu koynu ile,
Ata soylu oğlu ile.

İnek sütü- dili ile,
Kızın nuru- günü ile,
Koyunun iyisi - yünü ile.

Tırpan biçecek - örsünden,
Misafir alacak - dış kapısından,
Ev olacak - duruşundan.

Cez, altın olmaz,
Altın kaplamakla.
Göz maldan doymaz,
Ne çok bulsa da.
Delikanlı gitmez, ihtiyarların
İzlediği izi.
Köy de durduramaz,
Kandırılmış kızını.

Teren ağacı
Boran bügalmaz,
Birlikli elge
Düşman kiralmaz.

Derin ağacı
Boran bükemez,
Birlik olan yere
Düşman giremez.

Egeçden tuvgan
Erke da bolur.
Namısdan tuvgan
Bilse da sorur.

Kız kardeşten doğan
Şımarık da olur.
Namusludan doğan
Bilse de sorar.

Nakut, nalmas tabılır
Nasıp bla.
Nasıp, jannet tabılmaz
Nakut bla.

Yakut, elmas bulunur
Nasıp ile.
Nasıp, cennet bulunmaz
Yakut ile.

Süygenin taphan adamnı
Nasıplı bolur kadarı.
Anı körmegen sokurdu,
Ariv terekde bokurdu.

Sevdiğini bulan insanın
Nasıpli olur kaderi.
Onu görmeyen kördür,
Güzel ağaçta hastalıktır.

Kerivan julduz jol koymaz,
Kerahat maldan köl toymaz.

Kervan yıldız yol bırakmaz,
Kerahet maldan gönül doymaz.

Namıs degen az boldu,
Dünya malı baz boldu.

Namus denilen az oldu,
Dünya malı baz (değersiz) oldu.

Kazim Meçi'nin 1906 yılında yazdığı ve Lokman Asani el Balkari'nin yayınladığı "Kitab-ü Mürşidi'n Nisa" isimli eserde yayınlanan 32 Farz Beyitler şeklinde hece ölçüsüyle yazılmıştır.

1914 yılında Temir-Han-Şura'da ikinci baskısı yine Arap harfleri ile basılmış, 1972 yılında Bızıngı'da Cabolanı Tebo tarafından Kiril harfleri ile basılmıştır. 1972 yılında basılan "İyman İslâm" kitabında bazı değişiklik ve eklemeler göze çarpmaktadır. 1996 yılında Kril harfleriyle basılmıştır .

Biz aşağıda 1906 yılında Arap harfleri ile basılan kitabı esas aldık. Bu kitap rahmetli Kâmil Baraz (Kâmil Hoca)'ın kitaplığındadır. Kitabın baş kısmından iki yaprağı eksiktir. "

100 beyitle anlattığı 32 Farz bu kitabın 34-42 sayfaları arasındadır. 11 li hece ölçüsü ile yazıldığından bazı yerlerde heceyi tutturmak için ulama yapılmış sesli harf yazılmamıştır. (Ullu Allah yerine UllAllah yazılmıştır).

A. FARIZLA

Bismi'llahi'r-rahmâni'r-rahim
Vel-avnü min ledün âlim
1. İYMANNI FARZI
Bismillah bula başlayma sözümü,
Hak colga karatsın Allah közümü.

Bilgenim cokdu men harif naytayım,
SıylAllah'ga mahtav ısbas aytayım.

Faygambarga salat salam salayım,
Kıyamatta şafaatın alayım

Müslimanla iyman islam biligiz,
Ölgen künde iyman bula ölügüz.

Bilmegenle müslimanga sanalmaz,
Ölgeninde iyman bula can almaz.

İyman islam üyreteme alganga,
Erkek-tişi akılbilig bolganga.

Amal cokdu tamam bilib sanamay,
Cıyrma bla oneki farzını tanımay.

Men sanayım sen tıngılab iynanda,
Altı farız tamam bardı imanda.

İslamda da beşi bardı kertisi,
Abidezde bard aladan törtüsü,

Cuvummakda da üçüsün aldıla,
Eki farzını teyemmümde kıldıla.

On ekisi namazdadı aytayık,
Entİymanda altı farzga kaytayık

a) ALLAH'HA İYMAN

Altı farzdan avvalına tıngıla
Bir Allah'ga iynanmakdı angıla.

FARZLAR

Bismi'llahi'r-rahmâni'r-rahim
Vel-avnü min ledün âlim
1. İMÂNIN FARZI
Bismillah ile başlıyorum sözümü,
Hak yoluna döndürsün Allah gözümü.

Bildiğim yoktur ben garip ne diyeyim,
Yüce Allah'a övgüler söyleyeyim.

Peygambere selat-selam edeyim
Kıyamette şefaatin alayım.

Müslümanlar iman İslam biliniz,
Öldüğünüz günde iman ile ölünüz.

Bilmeyenler müslüman sayılmaz,
Öldüğünde iman ile can almaz.

İman İslâm öğretiyorum alana,
Erkek-dişi akıl balığ olana.

Çare yoktur tamam bilerek saymadan
Yirmi ile on iki farzı tanımadan.

Ben sayayım sen dinleyerek inanda,
Altı farzın tamamı vardır imanda.

İslâm'da da beşi vardır gerçekten,
Abdestde vardır onlardan dördü.

Gusülde de üçünü aldılar,
İki farzı teyemmümde kıldılar.

On ikisi namazdadır diyelim,
Yine İmandaki altı farza dönelim.

a) ALLAH'A İMAN

Altı farzdan öncekini dinle,
Biri Allah'a inanmaktır anla.

Allah birdi, koşığı çokdu, hakdı,
Harkim anga kerekli bolacaktı.

Allah birdir eki yoktur, haktır,
Herkes ona gerekli olacaktır.

Avvalı çok annan allın zat bolmaz,
Ahırını çok annan artha zat kalmaz.

Evveli yok ondan önce kimse olmaz
Sonu yok ondan geriye kimse kalmaz

Uşamayd ol anguşagan çok kişi,
“Bol” degelley bolub kalır har işi.

Benzemez o, ona benzeyen yok kişi,
“Ol” deyince oluverir her işi.

Kökde tüyül, cerde tüyül UllAllah,
Artta tüyül, alda tüyül SıylAllah.

Gökte değil, yerde değil Ulu Allah,
Arkada değil, önde değil Yüce Allah.

Ongda tüyül solda tüyül bir Allah,
Har bir cerded tazadı ol UllAllah.

Sağda değil, solda değil bir Allah,
Her bir yerde hazırır o Ulu Allah.

Har halkını carathan oldu sözümün al,
Bir Allah’ga sen bu küyde iman sal

Her halkı yaratan odur sözümü al,
Bir Allah’a sen bu ağıtta iman et.

b)MELEKLEGE İYMAN

Essani fi beyanı’l M arifeti’l Melaiketi

b) MELEKLERE İMAN

Essani fi beyanı’l M arifeti’l Melaiketi

Ekinçi bilmek meleklerle halların,
Allah bilir kişi bilmez salların.

İkincisi bilmektir meleklerin hallerini,
Allah bilir kimse bilmez bedenlerini.

Meleklerle Allah’ın sıylı kulları,
Allah’ga kulluk etelle har barı.

Meleklerle Allah’ın soylu kulları,
Allah’a kulluk ederler her biri.

Allah’ın buyruğun birda koymayla,
Köz cumub açınça asi bolmayla.

Allah’ın buyruğunu hiç bırakmazlar,
Göz yumup açınçaya dek asi olmazlar.

Aşamayla, içmeyle, cuklamayla,
Erkeklik tişilikni oylamayla.

Yemezler, içmezler, uyumazlar,
Erkeklik dişiliği kabul etmezler.

Dagıda biligiz ay mü’min kulla,
Aladan törtüsü artık sıylılla.

Yine de biliniz ey mü’min kullar,
Onlardan dördü daha soyludurlar.

Biri Cebrail’dir, biri Mikail,
Biri İsrail’dir, biri Azra’il.

Biri Cebrail’dir, biri Mikail,
Biri İsrail’dir, biri Azrail

Kimi kökte cürüydü kimi cerde,
Münker-Nekir su’al etelle körde.

Kimi gökte yürüyor kimi yerde,
Mümker-Nekir su’al ederler kabirde.

Har adamga ekşer melek cetelle,
Günahın suvabın defter etelle.

Sıylı cazuvçud alanı atları,
Başdan ayak nurd alanı zatlari.

Unutmay tur aythanlarımı alda,
Meleklege iynanayık bu halda.

c) KİTAPLAGA İYMAN
Essalisetü fi beyani'l Kütübü

Üçünçüsü sen iynanıb et hesab,
Allah kökden tüşürdü cüz dört kitab.

Bil aladan cüzüsü cafirakdı,
Törtüsü ullah da barısı hakdı.
Tört ulludan biri Tavrat bir İncil,
Biri Zebur, biri Sıylı Kur'an bil.

Cüzden onun allın Adam algandı,
Cıyrma onu İdiris'ge bargandı.

Eki cıyrm on Şit fayganbar algandı,
On kitabı İbrahim'ge kalğandı.

Tavrat'ını tüşürdi Allah Musa'ga,
İncil'ni bergendi Sıylı İsa'ga.

Zebur'nu Davud fayganbarga berdi,
Kur'annı Ahmat'ga tıyışlı kördi.

Barını hükmüsün buzğandı Kur'an,
Kur'annı hükmüsü buzulmaz inan.

Hallarını şeriatga uşatta,
Kitablaga iynan sen bu sıfatta.

ç) FAYGAMBARLAGA İYMAN
Errabiatü fi beyani'l Enbiyai

Her insana ikişer melek gelirler,
Günahını sevabını defter ederler.

Soylu yazıcıdır onların adları,
Başdan ayağa nurdur onların sıfatları.

Unutmadan tut söylediklerimi ezberde,
Meleklerle inanalım bu halde.

c) KİTAPLARA İMAN
Essalisetü fi beyani'l Kütübü

Üçüncüsü sen inanıp et hesap,
Allah gökten düşürdü yüz dört kitap.

Bil onlardan yüzü yapraktır,
Dördü büyüktür hepsi de haktır.
Dört büyükten biri Tevrat biri İncil,
Biri Zebur, biri Yüce Kur'an bil.

Yüzden onun önce Âdem almıştı,
Yirmi ile onu İdris'e varmıştı.

İki yirmi ile on Şit peygamber almıştı,
On kitabı İbrahim'e kalmıştı.

Tevrat'ı indirdi Allah Musa'ya,
İncil'i vermişti Soylu İsa'ya.

Zebur'u Davut peygambere verdi,
Kur'anı Ahmet'e münasip gördü.

Hepsinin hükmünü bozmuştur Kur'an,
Kur'anın hükmü bozulmaz inan.

Hallerini şeriata benzeterek,
Kitaplara inan sen bu sıfatta

ç) PEYGAMBERLERE İMAN
Errabiatü fi beyani'l Enbiyai

Dagıda tıngılagız habarlagı,
Törtünçüsü iynanmak faygambarlagı.

Avvalı bizni ullatabız Adam,
Artları Muhammad aleyhisselam.

Köb fayganbar keldi aralarında,
SıylAllah ciberib halkka barında.

Kur'anda esgerilgen cıyrma segiz,
Atların aytayım size bilsegiz.

Adam, İdris, Nuh, Hud biri Yunus hak,
Salıh, İbrahim, İsmayil, bir İshak.

Yakup, Yusuf, Lut ve Harun, Musa'dı,
Zekeriyya, Yahya biri İsa'dı.

Zül-Kifli, Elyasa, İlyas'dur Eyyub,
Davud, Süleyman'dı biri Şuayub.

Üzeyr, Lokman, Zulkarneyn de hılaf bar,
Artları bizni Muhammad fayganbar.
Bu sözlege sen iynanıb şeksiz bol,
Har barısınnan sıylıdı artık ol.

Ol tuthan din İbrahim'ni milleti,
Har ümmetleden sıylıdı ümmeti.

Atası Abdullah aytayım sanaf,
Abdulmuttalib Haşim Abdulmünaf.
Tuvgan anasıdı sıylı Aminat,
Emçek anası bolgandı Halimat.

Mekka'da tuvub hicret etgendi,
Medina'da dünüyadan ketgendi.

Atın aytıb salavatla salayık,
Kıyamatta şafa atın alayık.

Allah bersin biz hariflege iynan,
Faygambarlagı bu sıfatta iynan.

Yine dinleyin haberlere,
Dördüncüsü inanmaktır peygamberlere.

İlki bizim büyük atamız Âdem,
Sonları Muhammet aleyhisselam.

Çok peygamber geldi aralarında,
Yüce Allah gönderdi halka hepsini de.

Kur'anda bahsi geçen yirmi sekiz,
Adlarını söyleyim size bilerseniz.

Âdem, İdris, Nuh, Hud biri Yunus hak,
Salih, İbrahim, İsmail biri İshak.

Yakup, Yusuf, Lut ve Harun, Musa'dır,
Zekeriyya, Yahya biri İsa'dır.

Zülkifli, Elyasa, İlyas'dır Eyyüp,
Davut, Süleyman'dır biri Şuayp.

Üzeyir, Lokman, Zulkarneyn de itilaf var
Sonları bizim Muhammet peygamber
Bu sözlere sen inanıp şüphesiz ol,
Her hepsinden daha yücedir o.

Onun tuttuğu din İbrahim'in milleti,
Her ümmetten yücedir onun ümmeti.

Babası Abdullah söyleyim sayarak,
Abdulmuttalip Haşim Abdulmünaf.
Doğduğu annesi soylu Amine,
Sütanesi olmuştur Halime

Mekke'de doğarak hicret etmiştir,
Medine'de dünyadan gitmiştir.

Adını söyleyip salâvat getirelim,
Kıyamet günü şefaatinı alalım.

Allah versin biz gariplere iman,
Peygamberlere bu sıfatta inan.

d) KIYAMATHA İYMAN

El hamisetü fi beyanı'l Kıyameti

Kardaşla sak boluguz islam dinge,
Beşinçis iynammak kıyamat küнге.

Ol kün İsrafil “Sur”n avzuna salır,
Üfgürüb her bir savnı canın alır.

Kırk cılga dünüya buzulub kalır,
Ekinçi da İsrafil Sur'un alır.

Biyagı Sur ekinçi üfgürülür,
Ölgenle bir da kalmayın tirilir.

Har kimni defteri sırtına urulur,
Anı tartmak uçun Bazman kurulur.

Sırat'nı aytayım tıngıla beri,
Kişi kalmaz anga barmayın keri.

Kıldan iniçge kılıçtan cütüdi,
Annan ketgen Cahannim'ni itidi.

Beşcüz cıllık col bardı anı öri,
Tübü Cahanim, kafırlanı ceri.

Beşcüz cıllık colnu beşcüz enişi,
Başha türlü cürür annan har kişi.

Kimle kök caşnagan kibik uçarla,
Kimle culduz uçan kibik kaçarla.

Kimleri cüyruk at kibik cürürle,
Annan kutulub Cannet'ge kirirle.

Kimleri dört ayaklanıb öterle,
Kimle ötalnay tübüne keterle.

Allah bula saklanabız annan biz,
Ahır küнге bulay iynanıgız siz.

d) KIYAMETE İMAN

El hamisetü fi beyanı'l Kıyameti

Kardeşler sıkı tutunun İslâm dinîne,
Beşincisi inanmaktır kıyamet gününe.

O gün İsrafil “Sur” unu ağzına koyar,
Üfleyerek her canlının canını alır.

Kırk seneye dünya bozularak kalır,
İkinci defa İsrafil Sur'un alır.

Yine Sur ikinci üfürülür,
Ölenlerin biri de kalmadan dirilir.

Herkesin defteri sırtına vurulur,
Onu tartmak için Bazman kurulur.

Sırat'ı söyleyim dinle beri,
Kimse kalmaz ona gitmeden geri.

Kıldan ince kılıçtan keskindir,
Ondan düşen Cehennemcin itidir.

Beş yüz yıllık yol vardır onun uzunluğu,
Dibi Cehennem kâfirlerinin yeri.

Beş yüz yıllık yolun Beş yüz inişi,
Başka türlü yürür ondan her kişi.

Kimleri yıldırım gibi uçarlar,
Kimleri yıldız kaymış gibi kaçarlar.

Kimleri yürüyen at gibi yürürler,
Ondan kurtularak Cennete girerler.

Kimleri dört ayaklanarak geçerler,
Kimleri geçmeden dibine düşerler.

Allah ile sakınıyoruz ondan biz,
Son güne böyle inanınız siz.

e) KADAR'GA İYMAN
Essadisetü fi beyani'l Kaderi
Entta aytayım tınglagız habarga,
Altıncısı iynammakdı Kadar'ga.

Kulları işi dünyada madardı,
Ahşı, aman, iyman, küfür Kadar'dı.

Kadar degen bir Allah'ın işidi,
İman salgan Allah süygen kişidi.

Mü min kulun Allah aruv köredi,
Kulluk etse razılığın beredi.

Kâfir kulun Allah aruv körmeydi,
Küfürlukga razılığın bermeydi.

Siz süysegiz körde cuvab tabarga,
Bu sıfatta iyanıgız Kadar'ga.

2. İSLÂM'NI BEŞ FARZI
Ve emme feraizül İslâmi fe hamsetün

İslâm'da beş farzın aytayım alganga,
Biri Şahadatdı, iyman salganga.

Ekinçisi orazaynı körgenge,
Üçüncü zekatdı maldan bergenge.

Törtüncüsü beş namazdı etgenge,
Beşinçisi Hac'dı küçü cetgenge.

3. ABDEZNI TÖRT FARZI
Abidezni tört farzına barayık,
Törtta farzın başha başha sanayık.

Betin cuvmaq har çegine cettirib,
Kolun cuvvar cingirikten öttürüb.

Başını törtten birine mesh eter,
Ayakların aşıkdan cuvub keter.

e) KADER'E İMAN
Essadisetü fi beyani'l Kaderi
Yine söyleyeyim dinleyin habere,
Altıncısı inanmaktır Kader'e.

Kulların işi dünyada çaredir,
İyi, kötü, iman, küfür Kader'dir.

Kader denilen bir Allah'ın işidir,
İmanı olan Allah'ın sevdiği kişidir.

Mü'min kulunu Allah güzel görüyor,
Kulluk ederse razılığın veriyor.

Kâfir kulunu Allah güzel görmüyor,
Kâfirlere razılığın vermiyor

Siz isterseniz kabirde cevap bulmaya,
Bu sıfatta inanınız Kader'e.

2. İSLÂM'IN BEŞ FARZI
Ve emme feraizül İslâmi fe hamsetün

İslâm'da beş farzı söylüyorum alana,
Biri Şahadettir imanı olana.

İkincisi oruç ayını görene,
Üçüncüsü zekâttır maldan verene

Dördüncüsü beş namazdır edene,
Beşincisi Hac'dır gücü yetene.

3. ABDESTİN DÖRT FARZI
Abdestin dört farzına gidelim,
Dört farzı da birer birer sayalım.

Yüzün yumak her noktasına erişerek
Kolunu yıkar dirsekten geçirerek.

Başını dörtte birine mesh eder,
Ayaklarını aşıkdan yıkayıp gider.

4. CUVUMMAKNI ÜÇ FARZI
Cuvummaknı üç farzına öteman,
Üç da farzın bir bir bayan eteman.

Sünnet abidezin alır oturub,
Avzun çaykar taza suvdan tolturub.

Burnun çaykar kemirçekden öttürüb,
Çarhın cuvar barına suv cettirib.

5. TEYEMMÜMNÜ EKİ FARZI
Teyemmümde eki farznı bileyim,
UIIAllah'dan keçmeklikni tileyim.

Niyyet etib kıblaga karşı turur,
Eki kolun taza cerge ek urur.
Bir urganın allın betine sürter,
Ekinçisin bileklege mesh eter.

6. NAMAZNI ONEKİ FARZI
Namazdagı oneki farznı köreyik,
Suraganga tamam cuvab bereyik.

Onikiden tışındadı cartısı,
Ol namaznı içindedi altısı.

Tışındagı altısına tıngıla,
Men sanayım karındaşım angıla.

Abdez almak suvnu izleb tazasın,
Her cerinnen tapdırmak her nacasın.

Vaktisin bilmek kıblaga aylanmak,
Avratın capmak niyyetin baylamak.

İçindegi altı farzınnan biri,
Allıngısı kulak kakkan tekbiri.

Öre turmak alham sura okumak,
Ruku, secde, tahiyatga olturmak

4. GUSLÜN ÜÇ FARZI
Guslün üç farzına geçiyorum,
Üç farzı da bir bir beyan ediyorum.

Sünnet abdestin alır oturarak,
Ağzını çalkalar temiz sudan doldurarak.

Burnun çalkalar kemirçekten geçirerek,
Bedenini yıkar her yerine su değirerek.

5. TEYEMMÜMÜN İKİ FARZI
Teyemmümde iki farzı bileyim,
Yüce Allah'dan bağışlanmak dileyeyim

Niyet ederek kıbleye karşı durur,
İki elini temiz yere iki vurur.
Bir vurduğunu önce yüzüne sürer,
İkincisini bileklere mesh eder.

6. NAMAZIN ON İKİ FARZI
Namazdaki on iki farzı görelim,
Soranlara tamam cevap verelim.

On ikiden dışındadır yarısı,
O namazın içindedir altısı.

Dışındaki altısına dinle,
Ben sayayım kardeşim anla.

Abdest almaz suyun arayıp temizini,
Her yerinden bulmak her necasetini.

Vaktini bilmek kıbleye dönmek,
Avretini örtmek niyyetini etmek.

İçindeki altı farzından biri,
Önceki başlama tekbiri.

Ayakta durmak, Fatiha, sure okumak,
Rükû, secde tehiyyata oturmak.

Salam bermeklik vacibdi bileyik,
SıylAllah'dan tamamlığın tileyik.

Tamam etsin Allah cartı kalgannı,
Allah süysün sözlerimmi algannı.

Aruv körüb beytlerimmi cazgannı,
Kabul etib cüregine salgannı.

Her işinde Allah kaygı bermesin,
Ölgeninde, kabır azab körmesin.

Ahıratda akubaga tutmasın,
Men harifni du adan unutmasın.

Etgen ayıbların Allah çaşırın,
Dünüyadan iyman bula aşırın.

Kâzim harif köb canşadın üyalmay,
Bilgenin bolmay tilingi tıyalmay.

Endi koyduk munnan ozdurmayın biz,
Beytleribiz tamam cetişgendi cüz.

Munu cazdım suvablıg bulmak uçun,
Okuganla bir dua kılmak uçun.

Selam vermek vaciptir bilelim
Yüce Allah'dan tamamlığın dileyelim

Tamam etsin Allah yarım kalanı,
Allah sevsin sözlerimi alanı.

Güzel görüp beyitlerimi yazanı,
Kabul edip yüreğine koyanı.

Her işinde Allah kaygı vermesin,
Öldüğünde kabir azap görmesin.

Ahrette titreme tutmasın
Ben garibi duadan unutmasın.

Ettiği ayıplarını Allah örtün,
Dünüyadan iman ile göçürsün.

Kâzim garip çok konuştuñ utanmadan,
Bilgin olmadan dilini tutamadan.

Artık bıraktık ileri gitmeyelim biz,
Beyitlerimiz tamam erişti yüz

Bunu yazdım sevaplık bulmak için,
Okuyanlar bir dua kılmak için.

KAYNAKLAR

- BALKAN, Vedat. (1997) Karaçay-Balkar Türk Edebiyatından Kazim Meçi'nin Hayatı, Edebi Kişiliği ve Eserlerinden Örnekler, , AKÜ Sos.Bil.Enst. Afyon, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezinden).
- BEGİYLANI, Abdullah, (1996), Kazim Nazmula, Zikirle, Poemala, Nalçık, Elbrus.
- BİRLEŞİK KAFKASYA, (1999), Yıl 5, Ekim-Kasım-Aralık, Vedat Balkan, "Kazim Meçi'nin Doğumunun 140.Yılı anısına".
- BORÇALANI, A.İ. (1993), Ana Til II. Ders Kitabı, Elbrus Kitap Basma, Nalçık.
- MEÇİLANI, Kazim, Kitab-u Mürşidi'n Nisa, (Çeviren : Adilhan Adiloğlu), (2006), Birlik Matbaası, Ankara.
- TAVKUL, Ufuk. (2000) Karaçay Malkar Türkçesi Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- TAVKUL, Ufuk. (2010), Karaçay-Malkar Halk Şairleri Antolojisi, Ankara, Bengü Yayıncılık.
- TEPPEYEV, Âlim M., (1989) Meçilani Kâzim, C.1, Elbrus Kitap Basma, Nalçık.